

ΣΤΑ 85 ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΛΟΥΪ ΑΡΑΓΙΔΩΝΟ ΜΕΓΑΛΟΣ ΠΟΥ "ΒΙΩΣΕ ΤΗΝ ΑΙΩΝΙΟΤΗΤΑ"

Μπουλι "Νέα Ζηζ"
 Όμιλία σε συγκέντρωση της ~~"Αραγιδών"~~

~~44/43/1988~~

Θέλω κατ'άρχή νά κάνω μιá όμολογία. Δέν έχω μελετήσει ούτε σε έπιταση ούτε σε μεγάλο βάθος τό έργο του ΛουΪ 'Αραγιδών. Τήν γαλλιή δυστυχώς δέν τήν κατέχω ~~(ούτέ προσέφετε με τό θεωρώ αυτό σοβαρό μειονέκτημα)~~ καί στά έλληνικά μεταφράστηκαν τρία μονάχα βιβλία του τιμώμενου - "Οί καμπάνες της Βασιλείας", ένα από τά πρώτα του μυθιστορήματα, πού πρώτα κυκλοφόρησε τό 34, "Τό χωριό μου τό Παρίσι" (ό έλληνικός τίτλος δέν άνταποικρινεται άπ' ότι άντιλαμβάνομαι στό πρωτότυπο) πού γράφτηκε τό 1926 καί ένα βιβλίο στό όποίο είχαν συγκεντρωθεί όμιλίες του 'Αραγιδών πάνω σε θέματα καλλιτεχνικής δημιουργίας. 'Ο τίτλος του "Μ'άνοιχτά χαρτιά" ήταν κι'ό τίτλος της γαλλιής έκδοσης του 1958.

'Ασήμαντα λοιπόν μπορεί νά πεϊ κανείς τά διαβάσματα μου σάν λάβουμε ύπ'όψη τόν όγιο του έργου του 'Αραγιδών πού άνέρχεται - τό ποιητικό του μονάχα σε 15 τόμους. Τό πεζό καί τά δοκίμια καταλαμβάνουν πολύ μεγαλύτερο χώρο. "Έτσι συγχωρέστε με γιά τήν θρασύτητα μου ναρθώ σήμερα έδω, μπροστά σ'αυτό τό άμροατήριο των γαλλομαθών, γιά νά μιλήσω γιά τό ίερό τέρας των γαλλιων γραμμάτων, τόν ΛουΪ 'Αραγιδών.

'Υπάρχει όμως ένα έλαφρυντικό κι'είναι μ'αυτό τό είσητήριο πού πέρασα τό κατώφλι σας. Γνωρίζω προσωπικά τόν 'Αραγιδών καί τό θεωρώ ένα είδος χρέους νά συμμετάσχω στους γιορτασμούς πού γίνονται αυτές τις μέρες όχι μονάχα στην Γαλλία γιά τά 85χρονα του.

'Ο 'Αραγιδών, καί γι'αυτό είμαι απόλυτα πεπεισμένος, άνήκει στην κατηγορία των μεγάλων του πνεύματος, μέ τήν έννοια πού δίνουμε στις ιστορικές ένεινες μορφές πού εξέφρασαν μ'ένα δικό τους, άνεπανάληπτο τρόπο τήν έποχή τους, τους προβληματισμούς της καί τους όραματισμούς της.

Αυτή ή αίσθηση της μεγαλοσύνης του 'Αραγιδών ένισχύθηκε μέσα μου τό φετεινό καλοκαίρι όταν μιá εύτυχής συγκυρία μέ πήρε

πλάϊ του, στο θερινό του καταφύγιο στο Κάπ Μπρουν μία δρασιελιά από την Τουλών. Είχε ανακαλύψει την γωνιά αυτή πριν από καμμιά δεκαριά χρόνια όταν κατευθύνονταν από την Τουλών προς την Σάντα Μαργαρίτα, τό μέρος όπου γεννήθηκε η μητέρα του. Τόν είχε τραβήξει η άγριάδα της φύσης, τά κυλιώπεια βράχια που όρθώνονται κιάθετα πάνω από την θάλασσα, τά πανύψηλα πεύκια και τά πλατύφυλλα πλατάνια που κυριολεκτικιά κρύβουν μέσα στην άγιαλιά τους την πανσιόν της Μαντάμ Μπορώ.

Αυτό τό τοπίο που τόσο πολύ δέθηκε με την ζωή και τό έργο του 'Αραγιόν αποθανατίζονταν τες μέρες ένεϊνες από τόν σιηνοθέτη Μπροϋνο Καρλούτσι πουχε αναλάβει την προετοιμασία ένός συνθετικου προγράμματος για τόν μεγάλο ποιητή. 'Ο Καρλούτσι είχε δώσει και πριν από μερικά χρόνια σιηνικιά ποιηση του 'Αραγιόν κιάτω από τόν τίτλο "Ο καθρέφτης του 'Αραγιόν". 'Ο ποιητής είχε αντιιρυστει τότε μέσα από τόν διάλογο του με τά νιάτα, μέσα από την προσπάθεια του νά ταυτιστει με τά νιάτα.

Κάπου λέει ο Ίδιος ότι συνεχώς νιώθει νά ξαναγεννιέται μέσα του ένας νέος. Πόσο άριβής ήταν πράγματι ο Γιάννης Ρίτσος όταν χαραιτήριζε τόν 'Αραγιόν "αϊώνιο έφηβο". Δέν θά ξεχάσω τά χρόνια ύστερα από τόν θάνατο της "Έλσας όταν όλοι πιστεύαμε πως ο 'Αραγιόν θά κατέρρεε. Είχαμε πάρει μία άμεση γεύση του άβάστα-ιτου πόνου του όταν τόν συναντήσαμε λίγες μόνο μέρες μετά τόν θάνατο της. Θυμομαι κιάποια στιγμή είχε αρχίσει νά διηγείται τό τί συνέβη τό μοιραϊο απόγευμα της Κυριακής στο έξοχικό τους σπίτι στην Βρετάνη. Είχαν έτοιμασει ν'άναχωρήσουν για τό Παρίσι ~~ό~~όταν η "Έλσα του είπε πως δέν νιώθει καλά. Εάπλωσε. Την έβλεπε νά κιατρακυλά σε κελνη την άβυσσο, που τόν τρώμαζε.

- Λουϊ, δέν έχω πόδια, του ψυθίρισε.
- Λουϊ, δέν έχω χέρια!
- Λουϊ, δέν έχω χείλη!

Κι'ένεϊνος νά της κρατά σαν τόν τρελλό τό χέρι και νά μή θέλει νά τό πιστέψει πως του είχε φύγει. 'Ενεϊ γονατιστός μπροστά της, με τό χέρι της στο χέρι του, τόν βρήκε ο γιατρός όταν ήρθε ύστερα από δυό ώρες.

Τά τελευταία χρόνια, συνέχισε, δέν μπορούσα νά φύγω ούτε λεπτό από κοντά της. 'Απ'όπου και νά πήγαινα τηλεφωνούσα κιάθε 15 λεπτά... "Έτσι όπως καθόταν σταματούσε με μιās νά μιλά, έγερνε τό κεφάλι της κι'έγώ νόμιζα πως αυτό ήταν τό τέλος...

Θυμάμαι σέ μιιά στιγμή ὅπως μιλοῦσε μ' ἐνεῖνη τήν τραγουδιστήντου φωνή πού ἀποικοῦσε ἰδιαίτερη μελωδικότητα ἔτσι ὅπως περνοῦσε ἀπό τ' ἀγγλικά στά ρούσια, σιώπησε μέ μιᾶς κι' ἔγυρε τό κεφάλι του.

"Ἐντρομοι ἐμεῖς οἱ ἄλλοι ἀλληλοιστάχτήναμε, σηκωθήναμε, τοῦ χαϊδέφαμε τό μέτωπο, ἐνεῖνος ἀνοιξε σιγά - σιγά τά καταγάλανα του μάτια ποῦταν πλημμυρισμένα ἀπό δάκρυα.

"Ὅλοι οἱ φίλοι του ἔλεγαν τήν πρώτη ἐνεῖνη περίοδο πώς θάταν ἀδύνατο ν' ἀντέξει ὁ Λουῖ τόν χωρισμό. Λουῖ κι' "Ἐλσα ἦταν ἑναάδιαχώριστο σύνολο σέ σημεῖο πού καί ἡ ἐγνυσιλοπαίδεια νά βλέπει στόν ἔρωτα του πρός τήν "Ἐλσα τήν μιᾶ ἀπό τίς τρεῖς δυνάμεις πού κυριαρχοῦν στό ἔργο του. "Ὅταν τόν κάλεσαν κάποτε νά κάνει τά ἐγναῖνια μιᾶς βιβλιοθήκης στό Στέν χωρίς νά στείλουν ταυτόχρονα πρόσκληση στήν "Ἐλσα, ἐνεῖνος ἀφιέρωσε ὀδύνηρη του τήν ὀμιλία στήν γυναῖνα του, στήν εὐτυχία τῆς ζωῆς του, ὅπως τήν ἀποκάλεσε.

"Ἐνεῖ διαιήρυξε μέ τόν πιδό ἐμφαντιδό τρόπο, ὅτι εἶναι ὀφειλέτης τῆς "Ἐλσας καί μαθητής της.

"Ἐχω μάθει πολλά κι' ἀνιδμα μαθαίνω ἀπ' τήν "Ἐλσα, εἶπε τότε πρῖν 25 σχεδόν χρόνια, γιά τό πώς νά γράφω καί νά δίνω στίς ἰδέες μου τήν μορφή τῆς φαντασίας, στούς ἥρωες μου διαφορετιδό τόνο".

Καί πρόσθεσε: "Ἐχουμε πολλά νά μάθουμε καί πῆ πολλούς τομεῖς ἀπό τίς γυναῖνες ἐμεῖς οἱ ἀρσενιοῖ μέ τήν βλαιώδη ἔπαρση μας".

"Ὅπως καί νάχει ὁ Ἄραγιδόν ἐπιβίωσε καί μετά τό βαρῶ πλήγμα, ξαναγεννήθηκε καί πάλι μέσα του ὁ νέος καί τοῦτο στήν ἡλικία τῶν 75 ὅταν ἄλλοι ἀποφασίζου πώς ἔκλεισαν πιά ὄλοι οἱ δρόμοι τῆς ζωῆς. Τό Παρίσι μιᾶ γιά ἑνα ξανανιωμένο Ἄραγιδόν, πού τριγυρίζει μέ παρδαλά πουνάμισα στίς δισκοθηῖνες. Αὐτό τόν ξανανιωμένο Λουῖ θά τόν βροῦμε σ' ἑνα κατοπινό μας πέρασμα ἀπό τό Παρίσι τυλιγμένο στόν γύφο μέ σπασμένο τό πόδι. Τόν εἶχε πατήσει ἑνα αὐτοκίνητο ἐνῶ ἀγέρωχος ἐνεῖνος διασταύρωνε μιᾶ λεωφόρο!

Σ' αὐτή τήν περίοδο ὅμως θά ταξειδέφει πολύ ὁ Ἄραγιδόν. Θά κάνει ἀπανωτά ταξείδια πρός τήν Ἀθήνα γιά νά συναντήσει τόν

φίλο του τόν Γιάννη Ρίτσο τόν όποιο από πολύ παλιά θαύμαζε και τόν όποιο δέν είχε διστάσει, όταν πρωτογνώρισε τήν ποίηση του, ν' αποκαλέσει τόν πιο μεγάλο ζώντα ποιητή. Μαζί μέ τόν Ρίτσο θά ταξείδευαν και πρός τήν Μόσχα για νά παρευρεθεῖ στήν τελετή τῆς άπονομῆς τοῦ Βραβείου Λένιν στόν φίλο του.

Εἶναι σ' αὐτή τήν περίοδο πού θά κάνει και τό ταξίδι πρός τήν Κύπρο. Πρέπει νά πῶ ότι από τό 1968, όταν τόν πρωτο- συνάντησα, μούιανε έντύπωση τό ζωντανό του ένδιαφέρο για τό νησί. Τόν είχαν συγκινήσει οί δοκιμασίες τοῦ λαοῦ μας, ἔφαξε και βρῆμε βιβλία ιστορικά και διάβασε. Ἐνανιάλυφα, μάς είχε πεῖ τότε, πώς πολλοί εἶναι οί ιστορικοί δεσμοί τῆς Κύπρου μέ τήν Γαλλία. Φανταστεῖτε πώς ἐνεῖ σ' ἐσᾶς κατάφευγαν κάποτε Γάλλοι εὐπατρίδες κυνηγημένοι από τούς βασιλιάδες. Βρῆμε και τήν ιστορία ενός τέτοιου εὐπατρίδη, κάποιου Ζάν Κέρ, πού κατάφυγε στήν Κύπρο και πέθανε ἐνεῖ...

Τόσο πολύ τόν είχε άπασχολήσει τότε ἡ Κύπρος μέ τά παλιά και τᾶ καινούρια της δράματα, αὐτό τό συνεχές σταύρωμα τοῦ λαοῦ μας ἐνεῖ στό σταυροδρόμι τοῦ νόσμου όπου βρῖσνεται, πού βρῆμε τήν θέση της στό μυθιστόρημα του πού κυκλοφόρησε στά τέλη τοῦ 65 "Μίς α μόρτ".

Στήν άφιέρωση πού μούιανε ό Ἄραγιόν ἔγραψε:

"Μέσα σ' αὐτό τό βιβλίο ἡ Κύπρος δέν πιάνει παρά μία μικρή θέση, τόσο μικρή ὄση και μέσα στήν Μεσόγειο, μία τέτοια άκριβῶς θέση κατέχει και στό κορμί τοῦ ανθρώπου ἡ καρδιά πού κτυπᾶ έν τούτοις γεμάτη φλόγα".

Ἐπάρχει στό "Μίς α μόρτ" ἡ μορφή ενός σταυροφόρου, κάποιου Ἐριχ Ἐζεγιοντ, πού δέν είχε προφτάσει νά πάει στους Ἄγλους Τόπους γιατί μία θύελλα ἔριξε τό κάράβι του στήν Πάφο. Ἐνεῖ στήν Πάφο άρώστησε και πέθανε μία ζεστή μέρα τοῦ Ἰούλη και θάφτηκε στό ἐνιληθάμι τῆς Ἄγλας Σολομωνῆς και ἡ γῆ ἡ κυπρίνη πού τῶχε ἡ παράδοση νά ξερνᾶ τό πρῶτ ὄλα τά ξένα σάβανα δέχτηκε τόν Ἐριχ στά σπλάχνα.

Και παρεμβαίνει τώρα ό συγγραφέας στόν μύθο.

"Ἐτσι - λέει - ἤρθε νά τελειώσει τήν ζωή του αὐτός πού τόν τρέλλανε ἡ μουσική, στήν πόλη όπου ἡ Ἄφροδίτη είχε βγεῖ από τούς άφροῦς τῆς θάλασσας." Καί προσθέτει:

"Αραγε θ'άρνιόταν τά δικά μας ανάξια κορμιά ή φιλόξενη γῆ τῆς Ἀφροδίτης;

Ἀντιλαμβάνεστε πόσο δραματικά ἤχοῦσαν ὅλ'αυτά τὸν περασμένο Νιόμβρη ὅταν ἔσερνε ὁ Ἀραγιὸν τά βήματα στ'ἀχνάρια τοῦ Ἔρι.

"Ὅλ'αυτά τά μέρη τά ξέρω - μουλεγε καί μοῦ ἐπαναλάμβανε - τά ξανάδα! Προὔπῆρχαν μέσα του ἀπό τά διαβάσματα καί τὸ κἄστρο καί τά μνημεῖα καί οἱ ἐπιλησίες, καί ἡ θάλασσα καί ὁ οὐρανός.

"Κι'ἄς εἶναι τοῦτη ἡ χώρα, τόνιζε τὸ μήνυμα ποῦ μᾶς ἀπηύθυνε ἐνεῖνες τρεῖς μέρες τῆς ἐδῶ παραμονῆς του, ἓνα νησί ποῦ τὸ νανουρίζει τὸ φῶς καί ἡ εἰρήνη".

"Ἄς ἐπανεέλθουμε ὅμως στήν Τουλών καί στὸν Μπροῦνο Καρλούτσι, ποῦ ἐτοίμαζε τρεῖς μέρες τοῦ περασμένου Ἰούλη τὸ πρόγραμμα ποῦ θά πρόβαλλε τὸν Ἀραγιὸν στὸ Ἰωβιλαῖο του. Ἄξονα τοῦ προγράμματος, ἔβλεπε ὁ Καρλούτσι, τὸ "Τεᾶτερ Ρομάν" τὸ τελευταῖο μυθιστόρημα τοῦ Ἀραγιὸν ποῦ κυκλοφόρησε τὸ 1977. Τὸ μυθιστόρημα αὐτό, θεωρεῖται κορυφή τῆς δημιουργίας του καί κλειδί στήν ἐρμηνεία τοῦ συνολικοῦ τοῦ ἔργου, θέτει καί συζητᾷ προβλήματα τῆς καλλιτεχνικῆς δημιουργίας, προβλήματα τῆς φθορᾶς τῶν λέξεων, προβλήματα τοῦ θανάτου.

Στά διαλέγματα τῶν γυρισμάτων, ὅταν σταματοῦσαν οἱ κἄμερες νά κινηματογραφοῦν τὸν Ἀραγιὸν, τὸ πρόσωπο κυρίως καί τά χέρια του ὅταν διάβαζε καί μιλοῦσε κι'ἐνεῖνος ἔπαιρνε μέ τὸ πλατύγυρο κἄλλο τὴν θέση του στήν βεράντα ἀντικρυ στήν θάλασσα πλεύριζα τὸν Καρλούτσι καί προσπαθοῦσα νά πάρω ὅσα περισσότερα μποροῦσα.

Πίστευε ὁ Καρλούτσι πῶς πολὺ σύντομα θά δημιουργοῦνταν μιὰ ἔκρηξη ἐνδιαφέροντος γιὰ τὸν Ἀραγιὸν. Θεωρεῖ τὸν Ἀραγιὸν τὸν κατ'ἐξοχή ἐκφραστή τοῦ 20ου αἰῶνα μέ τὴν ἐννοια τοῦ ὅτι ἀντικαθρεπτίζεται στὸ ἔργο του ἡ ἱστορικὴ πορεία τοῦ αἰῶνα μας μ'ὅλες τρεῖς ἀντιθέσεις της. "Ἡ ποίηση του εἶναι πάντα ἓνα βῆμα μπροστά".

Μπαίνει στήν κουβέντα κι'ὁ Μωρίς Τάζμαν, κι'αὐτός μελετητής τοῦ Ἀραγιὸν, ποῦ ἐπιμελεῖται ἀπὸ δραματουργικῆς πλευρᾶς τὸ πρόγραμμα.

Ὁ Ἀραγιόν, συμπληρώνει, εἶναι κατὰ τὴν ἀποφῆ μου ὁ καλύτερος "ἱστορικός" τοῦ αἰῶνα μας μέ τὴν ἔννοια ποῦ καί οἱ Στεντάλ - Μπαλζάκ ὑπῆρξαν οἱ καλύτεροι "ἱστορικοί" τοῦ 19ου αἰῶνα... Εἶναι ὅπωςδῆποτε ὁ τελευταῖος τῶν μεγάλων! Διέθετε μιὰ τόλμη καταπληκτικὴ στό ν'ἀνοίγει δρόμους, νά πειραματίζεται.

Μᾶς θυμίζουν τὴν "Μεγάλῃ Βδομάδα", ποῦ ὅταν κυκλοφόρησε τό 1958 προκάλεσε σάλο μέσα στοὺς κριτικούς. Πολλοὶ τότε ἀπόρησαν πῶς ὁ Κομμουνιστὴς Ἀραγιόν στρέφει τὴν προσοχὴ του μακριὰ ἀπὸ τὴν καυτὴ ζώνη τῶν ἡμερῶν του στὴν αὐλὴ τοῦ Λουδοβίκου, κἀνει ἥρωες του μοναρχικοὺς ἀξιωματικούς, ποῦ τοὺς κυνηγοῦν οἱ στρατιῶτες τοῦ Ναπολέοντα.

Κι' ἐνεῖνος θ'ἀπαντοῦσε: "Ἄν δέν ἤμouνα Κομμουνιστὴς δέν θά μπορούσα νά γράφω τὴν "Μεγάλῃ Βδομάδα".

Καί μπῆμε σέ πολεμικὴ γιὰ νά υπερασπιστεῖ τό ἔργο του, γιὰ νά ἐπεξηγήσει τίς θέσεις του, καί ἀπ' ἐκεῖνη τὴν πολεμικὴ ἀπονόμισε πολλὰ ἢ δοκιμιογραφία.

Ἐνεῖ συναντοῦμε σιέψεις γιὰ τόν ρεαλισμό καί τόν σοσιαλιστικὸ ρεαλισμό, γιὰ τό μυθιστόρημα καί τό μέλλο τοῦ μυθιστορήματος, ἐνεῖ ἐρχόμαστε ἀντιμέτωποι μέ τό πάθος του γιὰ τὴν λεπτομέρεια, γιὰ τὴν ἀλήθεια, γιὰ τόν λαό καί τὴν παράδοση, γιὰ τὰ ὄνειρα.

Βλέπει, τονίζει, στὴν διαφορά καί τὴν ἀναμέτρηση τῶν καλλιτεχνικῶν μεθόδων τό μέλλο τῆς τέχνης. Ὁ 20ος αἰῶνας δέν θά εἶναι μόνο ὁ αἰῶνας τῆς ἀτομικῆς βόμβας ἀλλὰ κι' ἐκεῖνος ὅπου τό μυθιστόρημα θά γίνεи ἕνα γιγαντιαῖο ἐγχεῖρημα ἀνάλογο μέ τὴν ἐπιστήμη. Κι' ὅπως ἡ ἐπιστήμη θά διέπεται ἀπὸ μιὰ σταθερὴ ἀρχὴ ἐπιτάχυνσης, ὅπως κι' ἐκεῖνη θά ξεφεύγει σιγά - σιγά ἀπὸ τ' ἄτομα, θά τείνει πρὸς ἐξειδικεύσεις, ὅπως κι' ἐκεῖνη θ' ἀνθίζει σέ πάμπολλα ἀντίπολα ἐργαστήρια σχηματίζοντας πολυάριθμες ὁμάδες μυθιστοριογράφων.

Ἡ νέα τέχνη, ἐπεξηγᾷ, εἶναι ἕνας καινούριος ρεαλισμός ποῦ δείχνει καί τό δέντρο καί τό δάσος καί ξέρει γιὰτί τό δείχνει. Εἶναι ἕνας ἐνεργητικὸς ρεαλισμός ποῦ ἀπέχει ἀπὸ τὴν ἀντίληψη ἢ τέχνη γιὰ τὴν τέχνη, πούχει φιλοδοξία νά βοηθήσει τόν ἄνθρωπο, νά φωτίσει τὴν πορεία του, νά γίνεи πρωτοπορεία.

Είδιωότερα ὁ Σοσιαλιστικὸς Ρεαλισμὸς, ἐπεξηγᾷ, εἶναι ἡ ἀντίληψη ποῦ ὀργανώνει τὰ γεγονότα μέσα στὴν τέχνη, ποῦ ὀργανώνει τὴν λεπτομέρεια τῆς τέχνης, ποῦ ἐρμηνεύει αὐτὴ τὴν λεπτομέρεια, τῆς δίνει νόημα καὶ δύναμη. Καὶ προχωρώντας μὲ τὸ νυστέρι τοῦ ἀιόδη πιὸ βαθειά καὶ σὲ σύγκριση μὲ ἄλλες σχολές τοῦ παρελθόντος τονίζει ὅτι ἐνῶ οἱ προηγούμενες σχολές δὲν μποροῦσαν νὰ ζήσουν παρὰ μόνο μὲ μιὰ πολεμικὴ καταδικάζοντας κἀθε τί ποῦ δὲν ἦταν αὐτές ὁ Σοσιαλιστικὸς Ρεαλισμὸς μπορεῖ νὰ ἐπωφεληθεῖ καὶ ἀπ'ὅτι γεννιέται ἔξω ἀπ'αὐτό. Καὶ τοῦτο γιατί τελικὸς σκοπὸς τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Ρεαλισμοῦ δὲν εἶναι ὁ θρίαμβος ἐνὸς στυλ ἀλλὰ ὁ θρίαμβος μιᾶς ἀντίληψης γιὰ τὸν κόσμο.

Ἀντιρῶντας μ'αὐτὴ τὴν εὐρύτητα προβλήματα γύρω ἀπὸ τὰ ὁποῖα γίνονταν ὀξεῖες συζητήσεις ὁ Ἀραγιὸν δίνει καὶ ἀπαντήσεις σὲ μιὰ σειρά ἐρωτήματα βασανιστικά. Ἀναφερόμενος ἰδιαίτερα σὲ ἐπιμρῖσεις γιὰ τὴν σοβιετικὴ λογοτεχνία τὴν ὁποία γνωρίζει σὲ βάθος ὁμολογεῖ ὅτι ὑπάρχουν ὀπωσδήποτε ἀνάμεσα τῆς ἔργα ἄνισα. Ὑπάρχει ὅμως, λέει, αἰόμα καὶ στὴν ἀδυναμία καὶ τὴν ἀδεξιότητα κἀτι σὰν λάμψη, ὑπάρχει τὸ ἀντιφέγγισμα μιᾶς πραγματικότητας ποῦ ἄλλαξε.

Κι'ἐπεξηγᾷ: Ὁ Σοσιαλιστικὸς Ρεαλισμὸς στηρίζεται σ'ἐπιστημονικὴ βάση γι'αὐτό καὶ ἡ θεωρία μπόρεσε μερικὲς φορές νὰ προηγηθεῖ ἀπ'τὰ ἔργα.

Πιστεύει πολὺ ὁ Ἀραγιὸν στὴν παράδοση, διειδνει αἰέται τὴν κληρονομία τοῦ λαοῦ του, ἀναζητᾷ μάλιστα ρίζες τῆς μεθόδου τοῦ σοσιαλιστικοῦ ρεαλισμοῦ καὶ πρὶν ἀπὸ τὸν αἰῶνα μας, θαυμάζει τὸν Στεντάλ. Τὸ πάθος του γιὰ τὴν πραγματικότητα, γιὰ τὴν λεπτομέρεια μέσα στὴν πραγματικότητα εἶναι παροιμιῶδες. Θὰ μποροῦσε νὰ γραφεῖ ὀλοκληρὴ πραγματεία γιὰ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο συνέλεξε τὸ ὕλιό του γιὰ τὴν "Μεγάλη Βδομάδα", γιὰ τὸ πόσα παλιὰ βιβλία ρούφηξε γιὰ νὰ μπεῖ μέσα στὸ κλίμα τοῦ 1815, γιὰ τίς μελέτες ποῦκανε πάνω στίς στολές τῶν στρατιωτῶν ἐκείνης τῆς περιόδου, γιὰ τὴν ἀρχιτεκτονικὴ τῶν στρατῶνων αἰόμη. Κι'ὄλα αὐτὰ χωρὶς νὰ μετατρέπει τὴν λεπτομέρεια σὲ σκοπὸ!

Εἶναι ἀπὸ τὴν φύση του ὁ Ἀραγιὸν ἓνας βιβλιοφάγος.

Τὴν μισή μου τὴν ζωὴ, λέει, τὴν πέρασα διαβάζοντας. Διάβαζα τὰ πάντα. Καταλόγους, εὐρετήρια, ρειλάμες. "Ἄν δὲν εἶχα διαβάσει τόσα πολλὰ δὲν θὰ εἶχα γράψει τόσα.

Κι'ό 'Αντρέ Μωρουά προσθέτει:

'Ο 'Αραγιόν διάβασε όλα που όλοι διαβάζουν αλλά και όλα που κανείς δέν διαβάζει.

Στό βάθος λέει κάπου ό 'Αραγιόν, δέν είμαι πολύ μυθιστοριογράφος. Αυτό που υπάρχει σέ μένα είναι ιδέες που πασιλίζω νά τους δώσω σῶμα, μιá ανθρώπινη φυσιολογία. Καί προσθέτει: "Έχω πάντα μιá γενική θέση του πράγματος που καταπιάνομαι νά φτιάξω χωρίς όμως νά είμαι αιχμάλωτος ένός καθορισμένου σχεδίου.

Αυτό άκριβῶς τό άκαθοριστο του σχεδίου, ή ρευστότητα δίνει στον 'Αραγιόν τήν δυνατότητα νά χρησιμοποιῶ τίς παρενθέσεις σέ βαθμό που κανέννας άλλος δέν τίς χρησιμοποίησε. 'Ο Καρλούτσι μούλεγε έκει στήν Τουλών όταν τον ρώτησα τί έρωτηματολόγιο θέτουν στον 'Αραγιόν και τί επιδιώκουν νά πάρουν άπ'αυτόν, πώς τήν συνέντευξη δέν τήν παίρνουν μέ τον παραδοσιακό τρόπο. Στόν 'Αραγιόν δίνουν άπλῶς κάτι νά διαβάσει, ένα διηό του κειμενο, ή του δίνουν μονάχα μιá λέξη, ή ένα κέντρισμα κι'ένεινος αρχίζει νά μιλά, και νά ξετυλίγει όλο τον πλοῦτο και τήν σοφία τής σιέφης του μέσα από συνειρμούς.

Οί παρενθέσεις στό έργο του 'Αραγιόν έχουν ένα πλοῦτο μοναδικό γιατί είναι φορτισμένες μέ μιá ζωντανή διαλεκτική.

Αυτή ή ιδιορυθμία θά πρέπει νά έχει τίς καταβολές της και στήν σουρεαλιστική περίοδο τής ζωής του 'Αραγιόν. Όπως είναι γνωστό ό Λουί 'Αραγιόν έξέδωσε τό 1919 μαζί μέ τους 'Αντρέ Μπρετόν και Φιλίπ Σουπῶ τό περιοδικό "Λογοτεχνία", όργανο του κινήματος Νταντά άπό τό όποιο θά ξεπηδοῦσε ό σουρεαλισμός. Τήν περίοδο ένει-νη έγραφε και τό μυθιστόρημα του "Πανόραμα", ένα μυθιστόρημα σουρεαλιστικό. Τόν σουρεαλισμό θά τον έγναταλείφει γύρω στό 30, μετά τά βιβλία "Διαριθής κίνηση" (1926), "Τό χωριό μου τό Παρίσι" (1926) και τήν "Πραγματεία Περί ύφους" (1928) όπότεν θ'άρχισει νά γράφει μυθιστορήματα μ'έντονο κοινωνικό περιεχόμενο και μέ τον γενικό τίτλο "Ό πραγματικός κόσμος". Τότε, λέει, άπάστησε τήν ρεαλιστική αντίληψη για τήν τέχνη, που άνταποκρίνεται στήν γενική αντίληψη για τον κόσμο".

Στήν σειρά του "Πραγματιού Κόσμου" περιλαμβάνονται οί "Καμπάνες τής Βασίλειας", οί "Όμορφες Συνοικίτες", που πήραν τό 1936 τό βραβείο Ρενωντό, οί "Επιβάτες τής στέγης τής ταχυδρομικής άμαξας" και ό "Αύρηλιανός", που, όπως λέει και ό ίδιος, υπήρξε ή

πρό σπουδαία προετοιμασία του μουσαμά για να γραφτούν οι "Κομμουνιστές", που του πήρε τρία χρόνια να τους συμπληρώσει. Το μυθιστόρημα αυτό, που είναι πολύτομο και που παρεπιμπτόντως ο συγγραφέας του λέει πως θάπρεπε να μετονομαστεί σε "Κομμουνιστριες" γιατί οι γυναίκες είχαν την πρώτη θέση στην μάχη των μετόπισθεν στά χρόνια της γερμανικής κατοχής, έχει έντονο το αυτοβιογραφικό στοιχείο.

~~Επίσης...~~

"Όπως είπα και στην αρχή υπάρχουν πάρα πολλά κενά στις γνώσεις μου για τον 'Αραγιόν. Δεν είναι όμως και δυνατό να ξεδιπλωθούν στά πλαίσια μιας όμιλλας όλες ένεϊνες οι πτυχές της πληθωρικής προσωπικότητας και του πολύπτυχου ταλέντου του μεγάλου αυτού Γάλλου που "βίωσε την αιωνιότητα", για να χρησιμοποιήσω και πάλι ένα χαρακτηρισμό του Ρίτσου. Για τον 'Αραγιόν ποιητή, (πόσες συλλογές του δεν υπάρχουν για τά μάτια της "Ελσας, τί λέει ή "Ελσα, 'Ωδή στην "Ελσα) μέχρι την τελευταία του "Αποχαιρετισμός" τον 'Αραγιόν τον μυθιστοριογράφο, τον δοκιμιογράφο θά μπορούσαν να γραφτούν όλοκληρες πραγματεϊες. Πραγματεία θά μπορούσε να γραφτεί άιόμα και για τον 'Αραγιόν τον ζωγράφο, γιατί ο 'Αραγιόν ζωγραφίζει και ζωγραφίζει άιόμη και σήμερα σ'αυτή την ήλιεία των 85 χρόνων και τό βιβλίο του που έτοιμάζει για έκδοση "Εγώ ο 'Αραγιόν" θά περιλαμβάνει και μία σειρά έργατου. "Έχω, όμολογεϊ, ένα πάθος για την ζωγραφική όπως και ο κάθε Γάλλος. Βλέπει έξ'άλλου μία υπεροχή στις εϊκαστικές τέχνες γιατί τον πίνακα μπορείς να τον άγιάλιάζεις με μία ματιά.

Κάπου ο 'Αραγιόν λέει πως πρέπει να προσέχουμε τά όνειρα των ανθρώπων, ένεϊνες τίς όνειροπολήσεις που κυριεύουν μία γενιά, ένα ιδόμο. Αυτή του ή έγνοια για τά όνειρα των ανθρώπων άπορρέει φυσικά ~~και~~ από την ιδεολογική του τοποθέτηση αλλά ταυτόχρονα ξεπηδάει και μέσα από μία έμφυτη άγάπη και καλοσύνη που τον πλημμυρίζει. Με πόση προσοχή σιύβει στις μελέτες του πάνω στα έργα των νέων, με πόση άπλοχεριά σιορπίζει έπαίνους, παίρνει από τό χέρι και άνασύρει από την άφάνεια και την άδιαφορία των άλλων τά νέα ταλέντα δεν διστάζει να έιδηλώσει τον ένθουσιασμό του να τον διακηρύξει δημόσια.

"Εύχαριστώ, λέει, ένεϊνον που με κάνει να χάνομαι. Φτάνει γι'αυτό μία φράση, μία άπ'ένεϊνες τίς φράσεις που άναστατώνουν ή πάλι μία ιστορία που συναρπάζει!

Καί παροτρύνει καί τούς άλλους ν'άγαποῦν.

"Φαινόμεστε, λέει, φειδωλοί στήν ἐπίκριση τῶν ἔργων τέχνης, τρέμουμε μήπως κι'ένθουσιαστοῦμε. Κι'αυτό δέν ὀφείλεται στό ὅτι φοβοῦμαστε μήπως καί κάνουμε λάθος. "Ὅχι, περισσότερο πιστεύω πῶς ἡ ἱκανότητα τοῦ ν'άγαπάει κανεῖς εἶναι στίς μέρες μας ἐξαιρετικά περιορισμένη. Κι'ἰδιαίτερα αυτό ἰσχύει γιά τούς κριτικούς. Ὑπάρχει μιὰ ξηραῖλα στήν καρδιά, μιὰ φοβερή ἔλλειψη πάθους".

Θάθελα νά ἐπαναλάβω κἀτι ποῦ εἶπα στήν ἀρχή. Νιώθω πῶς κἀτι μοῦ λείπει γιατί δέν ξέρω τήν γλώσσα στήν ὁποία ἔγραψε ὁ Ἄραγιόν, γιατί δέν μπορῶ νά βυθιστῶ μέσα στόν μοναδικό, τόν ἀνεπανάληπτο κῶσμο τοῦ Ἄραγιόν. Καί ζηλεύω ὅλους ἐκείνους ποῦ μποροῦν ν'ἀντλήσουν ἀπό τήν ἴδια της τήν πηγή τοῦ σοφία καί τήν σπιρτάδα τοῦ μεγάλου Γάλλου ποῦ τιμοῦμε σήμερα.

"Ὅταν τόν περασμένο Νιδμβρη ἀποχαιρέτισα τόν Ἄραγιόν στό ἀεροδρόμιο τῆς Λάρνακας τοῦ εὐχήθηνα ἐκείνο τό κλαστικό πιά τοῦ δικιοῦ μας τοῦ διαλειπτικοῦ ποιητῆ Παύλου Λιασίδη "νά πεθάνει ὁ χάρος". Στό μεταξύ πήραμε καί τήν ἀπάντηση του. Στίς 20 τοῦ Ἰούνη ἡ Οὐμανιτέ δημοσίευσε ἕνα λιγδοστικό ποίημα του ἀφιερωμένο στήν Πορεία Εἰρήνης ποῦχε συγυλονήσει ἐκείνη τήν μέρα τήν γαλλική πρωτεύουσα. "Ἐλεγε τό ποίημα: @@@

"Ἀπορρίπτω ἐγώ τό γέλιο τοῦ θανάτου, ἀπορρίπτω τούς νόμους του... Ἐμεῖς πρέπει νά ζοῦμε!" Τί ἄλλο μένει ἀπό τοῦ νά σταθοῦμε μέ προσοχή καί δέος μπροστά στήν μορφή του σέ μιὰ προσπάθεια νά πάρουμε ὅσα μπορούμε ἀπό τό μεγάλο του;